

تحلیل ویژگی‌های کارآفرینی اعضای هیأت مدیره تعاونی‌های کشاورزی شهرستان کرج

سید داود حاجی میررحیمی^۱، امید جمشیدی^۲، مصطفی متولی الموتی^۳ و شبنم سلیمی^۳

۱. عضو هیأت علمی مرکز آموزش عالی امام خمینی(ره) d.mirrahimi@areeo.ac.ir

۲. مدرس مرکز آموزش عالی امام خمینی(ره) jamshidi.omid65@gmail.com

۳. دانش‌آموختگان مدیریت تعاونی مرکز آموزش عالی امام خمینی(ره)

چکیده

توسعه پایدار و درونزای بخش کشاورزی نیازمند نیروی انسانی کارآمد، خلاق و کارآفرین بویژه در بخش تعاونی‌های کشاورزی است. برای این منظور برنامه‌ریزی مستمر برای توانمندسازی کارآفرینانه مدیران تعاونی‌ها در اولویت قرار دارد و نبود اطلاعات لازم در این خصوص در شهرستان کرج به عنوان مسئله تحقیق تعریف شد. این مطالعه به روش پیمایشی بر روی ۹۹ نفر از اعضای هیأت مدیره تعاونی‌های کشاورزی شهرستان کرج با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته انجام شد. نتایج تحقیق نشان داد که ویژگی‌های «خلاقیت» با بار عاملی ۰/۷۸۱ دارای بیشترین اهمیت می‌باشد. در مراحل بعدی: «اعتماد به نفس»، «ریسک‌پذیری»، «کنترل درونی»، «تحمل ابهام»، «استقلال‌طلبی» و «نیاز به موفقیت» قرار دارند. معنی‌داری این مفاهیم نشان داد که آنها ویژگی‌های کارآفرینی اعضای هیأت مدیره تعاونی‌های کشاورزی را با دقت مناسبی می‌سنجند.

کلمات کلیدی: ویژگی‌های کارآفرینی، تعاونی‌های کشاورزی، شهرستان کرج

^۱ - نویسنده مسئول: کرج، شهرک مهندسی زراعی، مرکز آموزش عالی امام خمینی(ره)، ۰۹۳۳۲۵۱۳۸۹۸، ۰۲۶۳۶۷۰۵۰۰۲

Analysis of the entrepreneurial characteristics of board members Agricultural cooperatives in Karaj City

S.D. Hajimirrahimi¹, O. Jamshidi², M. Motavalli Alamooti³ and S. Salimi³

1. Faculty Member of Imam Khomeini Higher Education Center(ihec); d.mirrahimi@areeo.ac.ir
2. Educator of ihec ; jamshidi.omid65@gmail.com
3. Graduates of Cooperative Management in ihec

Abstract

Sustainable and Inland Development of Agricultural Sector requires to the efficient, creative and entrepreneurial human resources especially in the agricultural cooperatives sector. For this purpose, the continuous planning for entrepreneurship empowerment of co-operative managers is prioritized. Also, the lack of information on this issue in the city of Karaj was defined as a research issue. This study did by survey research and was conducted on 99 members of the board of directors of the agricultural cooperatives of the city, using a researcher-made questionnaire. The results of the research showed that the "creativity" characteristics with the factor load of 0.778 are most important. In the next stages: "self-confidence", "risk-taking", "internal control", "tolerance of ambiguity", "independence" and "need for success." The meaningful implications of these concepts indicated that they consider the entrepreneurial characteristics of the members of the board of directors of agricultural cooperatives with an appropriate precision.

Keywords: Entrepreneurship Characteristics, Agricultural Cooperatives, Karaj City

² -Corresponding Author; ihec, zeraei - mohandesi Town, Karaj City, 09332513898, 02636705002

مقدمه

کارآفرینی فعالیتی است که منجر به ایجاد فرصت‌های معنی‌داری برای افراد در جهت دستیابی به استقلال مالی و اقتصادی از طریق افزایش نوآوری‌ها و فرصت‌های جدید کسب و کار می‌گردد (Souitaris et al., 2007). رضاییان کارآفرینی را فراگرد شکار فرصت‌ها به وسیله افراد، بدون در نظر گرفتن منابع موجود در اختیار تعریف می‌کند و در اصل بر این مهم استوار است که کارآفرینان به هنگام تصور فرصت‌های جدید، محدودیت‌های منابع جاری را نادیده می‌گیرند. انسان کارآفرین به عنوان راه حل اصلی مشکلاتی از قبیل تحولات سریع و شتابان اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، پیچیدگیها و رقابتی شدن اقتصاد جوامع، چالش‌ها و مشکلات ناشی از توزیع ناعادلانه درآمد، کیفیت نامطلوب زندگی برخی گروه‌های انسانی و همچنین، منبع نامحدود توسعه مورد توجه قرار گرفته است (Zamani & et al., 2011). فقدان تعریفی مقبول در این حوزه مانع سازماندهی، کاربرد و قابلیت پیشبینی پژوهش‌های شده و موجب شده که تلاش‌های پژوهشگران در زمینه کارآفرینی، انباشتی از دانش فراهم نکند (Alvani & Budlaei, 2010). از نظر علم اقتصاد، کارآفرین فردی است که با صرف زمان و انرژی لازم، منابع، نیروی کار، مواد اولیه و سایر دارائیها را به گونه‌ای هماهنگ می‌سازد که ارزش آنها و یا محصولات حاصل از آنها نسبت به حالت اولیه‌اش افزایش یابد و ایجاد ارزش افزوده کند (Korhonen et al., 2012). علاوه بر تعریف کارآفرینی بر اساس ویژگی‌ها، مهارت‌ها و دانش، برخی مطالعات تلاش کرده‌اند که این ویژگی‌های کارآفرینی را در دامنه‌های قابلیت‌های کلیدی دسته بندی کنند (Sánchez, 2011). استان البرز از مراکز اصلی کشاورزی کشور محسوب می‌گردد. تعاونی‌های کشاورزی از جمله تشکل‌های فعال در بخش کشاورزی می‌باشند که مدیریت حجم وسیعی از فعالیت‌های کشاورزی توسط این تعاونی‌ها انجام می‌گیرد. از این منظر یکی از مهمترین قابلیت‌ها و توانمندی‌هایی که نقش مهم و برجسته‌ای در بروز ظرفیت‌های وجودی مدیران تعاونیها و ارتقای نقش و جایگاه اجتماعی و اقتصادی آنها ایفا می‌کند، برخورداری از قابلیت‌های کارآفرینی می‌باشد.

مطالعه قابلیت‌ها و صلاحیت‌های کارآفرینی مدیران و اعضای هیات مدیره این تشکل‌ها می‌تواند در شناخت هر چه بیشتر ویژگیهای فردی و حرفه‌ای آنها را یاری رساند. این تحقیق در این ارتباط با هدف شناسایی و ارزیابی قابلیت‌های کارآفرینی در بین مدیران و اعضای هیات مدیره تعاونی‌های کشاورزی استان البرز انجام گردید برای دستیابی به هدف فوق شناسایی قابلیت‌های کارآفرینی مدیران و اعضای هیات مدیره، تعیین روابط بین قابلیت‌های کارآفرینی و بررسی ویژگیهای فردی و حرفه‌ای پاسخگویان مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

نگاهی به مطالعات انجام یافته در خصوص قابلیت‌های کارآفرینی نشان می‌دهد که (Mitchelmore & Rowley, 2010; Bagheri & Lope Pihie, 2011)، معتقدند بیشتر محققان دو دسته توانایی^۳، برای رهبران کسب و کارهای کارآفرینانه قائل هستند که عبارتند از صلاحیت‌های شخصی و صلاحیت‌های کارکردی. صلاحیت‌های شخصی رهبران کارآفرین نشان‌دهنده ویژگی‌های فردی است که انگیزه و توانایی تحمل مسئولیت‌های ایجاد و توسعه کسب و کارهای مخاطره‌انگیز جدید را ایجاد می‌کند. بیشتر محققان سه توانایی اصلی فردی برای رهبران کارآفرین شامل پیش‌دستی^۴، نوآوری و ریسک‌پذیری است. صلاحیت‌های فردی در اولین فاز آغاز فعالیت‌های کارآفرینی مهم‌تر هستند در حالی که صلاحیت‌های کارکردی برای فاز رشد و توسعه مهمتر هستند. برخلاف صلاحیت‌های فردی رهبران کارآفرین که عمدتاً کمتر ملموس و ثابت هستند؛ صلاحیت‌های کارکردی عینی‌تر هستند و بوسیله عوامل محیطی مانند آموزش و کارورزی قابل بهبود هستند. صلاحیت‌های کارکردی رهبران کارآفرین را قادر می‌کند گروهی از افراد با صلاحیت و رقابتی را بسیج کنند، چشم‌انداز کارآفرینانه را به آنها انتقال دهند و خودکارایی و تعهد آنان را برای موفقیت فعالیت‌های کارآفرینانه افزایش دهند.

(Oosterbeek et al, 2010; Schein, 1994; Druker, 1986; Postigo, 2002)، ویژگی‌های نیاز به پیشرفت، نیاز به خودمختاری، نیاز به قدرت، تمایل (گرایش) اجتماعی و خودکارایی^۵، تحمل و پایداری^۵، تمایل به ریسک‌پذیری و مهارت‌های آگاهی از

^۳ capabilities

^۴- pro-activeness

^۵- Self efficacy

بازار، خلاقیت و انعطاف‌پذیری را به عنوان صلاحیت‌های کارآفرینی مورد بررسی قرار داده است. همانگونه که مشخص است بیشتر این متغیرها به ویژگی‌های فردی اشاره دارند. و تنها متغیر آگاهی از بازار از ویژگی‌های فردی فاصله گرفته است. از این نظر این پژوهش با اجماع کلی که در درباره صلاحیت‌های کارآفرین وجود دارد فاصله گرفته است. Inyang & Enuoh (۲۰۰۹)، صلاحیت‌های کارآفرینی را شامل مدیریت زمان، ارتباط، مدیریت منابع انسانی، مدیریت بازاریابی، اخلاق کسب و کار، رهبری، تصمیم‌گیری و مدیریت مالی می‌دانند. Izquierdo (۲۰۰۸)، در مطالعه خود چهار صلاحیت را که از نظر آنان در فرایند کارآفرینی حیاتی هستند را به عنوان صلاحیت‌های کارآفرینی مورد مطالعه قرار دادند. این صلاحیت‌ها شامل: شناسایی و ارزشیابی فرصت‌های کسب و کار، شبکه سازی و ارتباط بودند. Mulder et al. (۲۰۰۷)، صلاحیت‌های مرتبط با فرصت؛ صلاحیت‌های مربوط به ارتباط؛ صلاحیت‌های ادراکی؛ صلاحیت‌های سازماندهی؛ صلاحیت‌های راهبردی؛ و صلاحیت‌های مربوط به تعهد و صلاحیت‌های فنی - حرفه‌ای را برای بررسی خود به کار بردند. این صلاحیت‌ها به جز مورد آخر از پژوهش Man, et al (۲۰۰۲)، اقتباس کرده بودند. آنها این صلاحیت‌ها را به وسیله تمایل به یادگیری، مدیریت خود، برنامه‌ریزی، بازارگرایی، نتیجه‌گرایی، شبکه‌سازی، رهبری، تحلیل مسئله، سازمان‌دهی، تفکر مفهومی، مذاکره، ترغیب، چشم‌انداز، هوشیاری عمومی، کنترل مدیریت، شفاف‌سازی ارزش‌ها، قضاوت، کار تیمی، گرایش راهبردی، مدیریت منابع انسانی/ توسعه منابع انسانی و گرایش بین‌المللی در بین کارآفرینان در بخش پرورش گل نوآورانه در هلند مورد بررسی قرار داده‌اند. این پژوهش از آنجا که در بخش کشاورزی انجام گرفته است واجد اهمیت است. Bergevoet & Woerkum (۲۰۰۶)، در تحقیق خود به پنج صلاحیت فرصت، ادراکی، راهبردی، سازمان‌دهی و ارتباط اشاره کرده‌اند. Bautista et al (۲۰۰۷)، با ارزیابی صلاحیت‌های فرصت‌جویی، تعهد به قرارداد کاری، نیاز به کیفیت و کارایی، ریسک‌پذیری، هدف‌گذاری، جستجوی اطلاعات، برنامه‌ریزی نظام مند و نظارت، متقاعدسازی و اعتماد به نفس، به مقایسه این صلاحیت‌ها بین کارآفرینان و دانشجویان پرداختند. Rubino & Freshman (۲۰۰۵) در بررسی ادبیات موجود درباره کارآفرینان به هشت دسته از صلاحیت‌ها پی‌بردند که عبارت بودند از: تصمیم‌سازی، تفکر راهبردی، ریسک‌پذیری، اعتماد سازی، انتقال ایده‌ها، انگیزش اعضای تیم، تحمل ابهام و مرکز کنترل درونی.

زالی و همکاران (Zali et al, 2007) نیز با استناد به مدل ارائه شده توسط مؤسسه توسعه کارآفرینی هند، پنج ویژگی اصلی کارآفرینی را در قالب توفیق طلبی، استقلال طلبی، ریسک‌پذیری، خلاقیت و عزم و اراده فهرست می‌کنند.

پژوهش گل شکوه و همکاران (Gol shokouh et al, ۲۰۰۹) با هدف بررسی رابطه بین سبک‌های تفکر، انگیزه پیشرفت، پیشرفت تحصیلی و خلاقیت با کارآفرینی دانشجویان نشان داد سبک تفکر قانون‌گذاری، انگیزه پیشرفت، خلاقیت، سبک تفکر جزئی‌نگر و پیشرفت تحصیلی پیش‌بینی‌کننده کارآفرینی هستند.

- 6- Endurance
- 7 communication
- 8 communication
- 9 self management
- 10 market orientation
- 11 result orientation
- 12 networking
- 13 problem analysis
- 14 conceptual thinking
- 15 General awareness
- 16 value clarification
- 17 strategic orientation
- 18 Information Seeking
- 19 confidence building

پژوهش هزارجریبی و ابراهیمی (Hezarjaribi & Ebrahimi, 2011) به بررسی و مقایسه رابطه بین ویژگی های کارآفرینی شاغلین سازمانی (زن و مرد) و رضایت شغلی آن ها پرداخته و نشانگر آن است که بین ویژگیهای کارآفرینی اعتماد به نفس، کنترل درونی، نگرش مثبت، نیازبه توفیق، نیاز به استقلال و آینده نگری در زنان و مردان تفاوت معناداری نبود درحالی که بین خلاقیت، نوآوری، گرایش به رفاه اقتصادی و ریسک پذیری بین زنان و مردان تفاوت معنادار بوده و مردان این ویژگی ها را بی شتر داشتند. هم چنین، از نظر میانگین روحیه کارآفرینی تفاوت معناداری بین دو جنس وجود داشته و مردان میانگین روحیه کارآفرینی بالاتری نسبت به زنان داشتند. در این زمینه از دیدگاه شریف زاده و عبدالله زاده (۱۳۹۱) برخی از قابلیت های مهم کارآفرینان، داشتن عزت نفس، نوآوری و خلاقیت، هدفگرایی، عملگرایی، خطرپذیری، مسئولیت پذیری، آرومندی، نועدوستی، توانایی برقراری ارتباط با دیگران، تمایل به کسب مهارت، استقلال طلبی، متعهد بودن و داشتن کنترل درونی می باشد.

با توجه به تعدد قابلیتهای کارآفرینی، در این پژوهش بر پنج قابلیت اصلی کارآفرینان شامل کنترل درونی، توفیق طلبی، خطرپذیری، سلاست فکری و عملگرایی تأکید شده است (احمدپورداریانی، ۱۳۹۱ و کردنائیچ و همکاران، ۱۳۸۶). سپهر دوست و مأمینی (۱۳۸۹) با بررسی قابلیتهای کارآفرینی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا نشان دادند، بین قابلیت های کارآفرینی دانشجویان در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد از دانشکده های متفاوت و همچنین جنسیت آنها در زمینه ی انگیزه پیشرفت، عمل گرایی، تحمل ابهام، خلاقیت، سلامت فکری و استقلال طلبی رابطه معناداری وجود دارد. داده های جدول شماره (۱) اهم قابلیت های استخراج شده از مطالعات صورت گرفته در این حوزه را نشان می دهد.

روش شناسی

این مطالعه به روش پیمایشی در بین اعضای هیأت مدیره تعاونی های کشاورزی شهرستان کرج صورت گرفت که از نظر روابط بین متغیرها در زمره تحقیقات توصیفی - همبستگی قرار می گیرد. جامعه آماری این مطالعه مشتمل بر اعضای هیأت

جدول ۱. عوامل مورد توجه در پژوهش‌های مرتبط با قابلیت‌های کارآفرینی

صاحب نظران یا پژوهشگران	قابلیت‌های مطرح شده	ردیف
Oosterbeek et al) (Bautista et al,2007) (Zali & et al,2007) ، (Hezarjaribi & Ebrahimi,2011) (احمدپورداریانی، ۱۳۹۱ و کردنائیچ و همکاران، ۱۳۸۶)	نیاز به موفقیت	۱
Oosterbeek et al, 2010; Schein, 1994;) (Bautista et al,2007) ، (Rubino & Freshman,2005) (Druker, 1986; Postigo, 2002).	اعتماد به نفس	۲
، (Rubino & Freshman,2005) ، (Zali & et al,2007) ، (Hezarjaribi & Ebrahimi,2011) (Bautista et al,2007) (Oosterbeek et al, 2010; Schein, 1994; Druker, 1986; Postigo, 2002) (احمدپورداریانی، ۱۳۹۱ و کردنائیچ و همکاران، ۱۳۸۶)	ریسک‌پذیری	۳
Rubino & Freshman,2005) ، (Zali & et al,2007) ، (Hezarjaribi & Ebrahimi,2011) (Oosterbeek et al, 2010; Schein, 1994; Druker, 1986; Postigo, 2002)((۱۳۹۱) ، (احمدپورداریانی، ۱۳۹۱ و کردنائیچ و همکاران، ۱۳۸۶)	کنترل درونی	۴
Oosterbeek et al, 2010; Schein, 1994; Druker, 1986; Postigo,) (Rubino & Freshman,2005) (2002)، سپهر دوست و مأمی (۱۳۸۹)	تحمل ابهام	۵
(Zali & et al,2007) ، (Hezarjaribi & Ebrahimi,2011) ، (Gol shokouh & et al,۲۰۰۹) (Oosterbeek et al, 2010; Schein, 1994; Druker, 1986; Postigo, 2002) (سپهر دوست و مأمی (۱۳۸۹)	خلاقیت	۶
Rubino & Freshman,2005) ، (Zali & et al,2007). (Hezarjaribi & Ebrahimi,2011) (Oosterbeek et al, 2010; Schein, 1994; Druker, 1986; Postigo, 2002)((۱۳۹۱)	استقلال‌طلبی	۷

مدیره تعاونی‌های کشاورزی شهرستان کرج بود که از بین ۳۰ تعاونی فعال در این شهرستان در مجموع ۹۹ نفر از اعضای هیأت مدیره به روش تمام‌شماری مورد بررسی قرار گرفتند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌ی محقق‌ساخت استفاده گردید. این پرسشنامه مشتمل بر ۲۲ گویه بود که جهت سنجش هفت مفهوم شامل «نیاز به موفقیت»، «اعتماد به نفس»، «ریسک‌پذیری»، «کنترل درونی»، «تحمل ابهام»، «خلاقیت» و «استقلال‌طلبی» استفاده گردید. گویه‌های موجود در پرسشنامه در سطح مقیاس ترتیبی و با استفاده از طیف لیکرت پنج سطحی سنجیده شد. روایی صوری پرسشنامه با استفاده از نظر کارشناسان حوزه کارآفرینی بررسی و تأیید گردید. به منظور تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل سلسله مراتبی با روش حداقل مربعات جزئی‌استفاده گردید. در واقع با استفاده از این تکنیک، هفت مفهوم فوق‌الذکر بر سازه «ویژگی‌های فردی نوآوری در تعاونی‌ها کشاورزی» بارگذاری شدند تا مشخص شود که کدامیک از مفاهیم تدوین شده در تبیین ویژگی‌های فردی نوآوری بیشترین نقش را دارد. همچنین، پاسخ به این سوال که کدامیک از نشانگرهای بارگذاری شده در مفاهیم هفت گانه دارای بیشترین نقش در تبیین واریانس آن مفهوم بوده، مورد نظر این پژوهش بود. در این روش به منظور برآورد پارامترهای مدل از روش بوت استرپینگ استفاده شد. در واقع، با استفاده از باز نمونه‌گیری از نمونه‌ها، معنی‌داری پارامترهای مورد بررسی قرار گرفت. به منظور تحلیل داده‌ها از نرم افزار SmartPls استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج آمار توصیفی نشان داد که میانگین سنی اعضای هیأت مدیره تعاونی‌های مورد مطالعه حدود ۳۸ سال است که این موضوع بیانگر پایین بودن میانگین سنی و وجود پتانسیل‌های کارآفرینی در بین آنان است. همچنین، ۸۴/۸ درصد از پاسخگویان مردان و ۱۵/۲ درصد از آنان را زنان تشکیل می‌دادند. از نظر سطح تحصیلات، ۳۵/۴ درصد از آنان دارای تحصیلات ابتدایی، ۲۰/۲ درصد از آنان دارای تحصیلات متوسطه و ۴۴/۴ درصد از آنان دارای تحصیلات دیپلم و بالاتر بودند.

بر اساس نتایج حاصل از تحلیل عاملی سلسله مراتبی مفاهیم وارد شده به مدل از دقت لازم برای سنجش ویژگی‌های کارآفرینی در بین اعضای هیأت مدیره تعاونی‌ها برخوردار بودند (جدول ۲). از بین ۷ ویژگی کارآفرینی، «خلاقیت» با بار عاملی ۰/۷۸۱ دارای بیشترین اهمیت می‌باشد. معنی‌داری این مفهوم نشان می‌دهد که مفهوم خلاقیت، ویژگی‌های کارآفرینی در بین اعضای هیأت مدیره تعاونی‌های کشاورزی را با دقت مناسبی می‌سنجد. در واقع، مقدار t بدست آمده برای این مفهوم بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ بوده و بیانگر معنی‌داری آن می‌باشد. مجذور بار عاملی خلاقیت برابر ۰/۶۱ بوده که نشان می‌دهد ۶۱ درصد از واریانس این مفهوم توسط سازه مرتبه دوم یعنی ویژگی‌های کارآفرینی اعضای تعاونی‌ها تبیین می‌شود. لازم به ذکر است که خلاقیت توسط ۳ نشانگر مورد سنجش قرار گرفت که نشانگر «به یافتن راه‌های جدید علاقه دارم» دارای بیشترین بار عاملی بوده و مقدار t بدست آمده از آن (۵/۷۶) از مقدار بحرانی ۱/۹۶ بزرگتر است و نشان می‌دهد که این نشانگر در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار است. نشانگر «در هنگام مواجهه با مشکلات و موانع دارای انعطاف می‌باشم» نیز در سطح خطای ۱۰ درصد از دقت لازم جهت سنجش مفهوم خلاقیت برخوردار است.

مفهوم اعتماد به نفس به عنوان دومین عامل در سنجش ویژگی‌های کارآفرینی در تعاونی‌های مورد مطالعه نقش داشته است. این مفهوم دارای بار عاملی ۰/۷۱۷ می‌باشد که در سطح خطای ۵ درصد از دقت لازم جهت سنجش عامل متناظر خود برخوردار است. مجذور بار عاملی این مفهوم نشان می‌دهد که حدود ۵۲ درصد از واریانس آن توسط عامل متناظر مرتبه دوم تبیین می‌شود. این مفهوم توسط ۳ نشانگر سنجیده شده است. در واقع، نشانگرهای «نسبت به رقابت با دیگران نظر مثبت دارم و تمایل دارم در آزمون‌های رقابتی شرکت کنم» و «لحن محکم و مطمئن دارم و در گفتن «نمی‌دانم» یا «اشتباه کردم» توانا هستم» به ترتیب با بارهای عاملی ۰/۸۴۹ و ۰/۷۵۹ در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار بوده و از دقت کافی جهت سنجش عامل متناظر خود یعنی اعتماد به نفس برخوردار بوده‌اند.

«ریسک‌پذیری» نیز پس از دو مفهوم فوق‌الذکر با بیشترین بار عاملی در سنجش سازه مرتبه دوم، یعنی ویژگی‌های کارآفرینی نقش داشته است. نتایج نشان می‌دهد که ۴۱ درصد از واریانس مفهوم ریسک‌پذیری توسط سازه مرتبه دوم تبیین می‌شود. معنی‌داری این مفهوم در سطح خطای ۵ درصد نشان می‌دهد که از دقت لازم در سنجش سازه مرتبه دوم برخوردار است. تمامی نشانگرهای مورد استفاده برای سنجش مفهوم ریسک‌پذیری دارای بار عاملی بالاتر از ۰/۵ می‌باشند که معنی‌داری بارهای عاملی این نشانگرها حاکی از آن است که سنجش مفهوم ریسک‌پذیری توسط این نشانگر با دقت لازم صورت گرفته است. در واقع، سهم قابل قبولی از واریانس این نشانگرها توسط عامل متناظر آن‌ها، یعنی ریسک‌پذیری، تبیین شده است.

«کنترل درونی» با بار عاملی ۰/۶۰۵ در سطح خطای ۱ درصد به عنوان چهارمین ویژگی کارآفرینی از دقت لازم برای سنجش سازه مرتبه دوم متناظر خود برخوردار است. بالغ بر ۳۷ درصد از واریانس این مفهوم توسط سازه مرتبه دوم مورد نظر تبیین می‌شود. نشانگرهای «موفق شدن حاصل زحمت کشیدن است، نه شانس» و «مردم می‌توانند نتیجه سرنوشت خودشان را خود بر عهده گیرند» به ترتیب با بارهای عاملی ۰/۸۲۷ و ۰/۷۸۳ در سطح خطای ۱ درصد بر مفهوم مورد نظر (عامل کنترل درونی) بارگذاری کرده و از دقت لازم جهت سنجش این عامل برخوردارند. در واقع، بیش از نیمی از واریانس هر یک از نشانگرهای فوق‌الذکر توسط عامل مرتبه اول (یعنی کنترل درونی) تبیین شده است.

جدول ۲. نتایج تحلیل عاملی سلسله مراتبی ویژگی‌های کارآفرینی اعضای هیأت مدیره تعاونی‌های کشاورزی

مقدار t	بار عاملی	نشانگرها	مقدار t	بار عاملی	سازه مرتبه اول	سازه مرتبه دوم
۱/۴۵	۰/۹۱۴	تمایل دارم کارهایم را به بهترین شکل ممکن انجام دهم تا موفق شوم	۲/۳۲	۰/۳۶۴	نیاز به موفقیت	ویژگی‌های کارآفرینی افراد مورد مطالعه
۰/۱۳۳	۰/۰۷۵	دوست دارم خودم مسئولیت تصمیم‌هایم را بر عهده بگیرم				
۱/۲۲	۰/۸۲۷	داشتن پشتکار برای موفقیت در کارهای خیلی برایم مهم است				
۰/۹۹۰	۰/۲۵۶	تحسین یا سرزنش دیگران را می‌پذیرم	۸/۰۰	۰/۷۱۷	اعتماد به نفس	
۲/۴۹	۰/۷۵۹	لحن محکم و مطمئن دارم و در گفتن «نمی‌دانم» یا «اشتباه کردم» توانا هستم				
۵/۴۴	۰/۸۲۹	نسبت به رقابت با دیگران نظر مثبت دارم و تمایل دارم در آزمون‌های رقابتی شرکت کنم				
۳/۰۶	۰/۵۵۳	اگر در یک رقابت احتمال پیروزی ۴۰ درصد و احتمال شکست ۶۰ درصد باشد در این رقابت شرکت می‌کنم	۷/۴۸	۰/۶۳۷	ریسک‌پذیری	
۳/۵۴	۰/۷۶۷	از پذیرش خطرهایی که افراد معمولی از پذیرفتن آن ترس دارند، لذت می‌برم				
۵/۲۷	۰/۹۰۴	برای کسب وضعیت بهتر، حاضرم ریسک کنم، حتی اگر از موقعیت فعلی خود راضی باشم				
۴/۴۸	۰/۸۲۷	موفق شدن حاصل زحمت کشیدن است، نه شانس	۶/۹۵	۰/۶۰۵	کنترل درونی	
۱/۵۰	۰/۵۰۳	هر چه سرم می‌آید؛ موفقیت یا شکست؛ نتیجه اعمال خودم است				
۴/۸۹	۰/۷۸۳	مردم می‌توانند نتیجه سرنوشت خودشان را خود بر عهده گیرند				
۲/۹۲	۰/۷۷۱	من علاقه دارم فعالیت مستقلی را شروع کنم، حتی اگر ندانم آیا موفق خواهم شد یا خیر	۵/۰۸	۰/۵۴۱	تحمل ابهام	
۲/۹۴	۰/۵۵۹	به حل مسائل پیچیده و مبهم علاقه دارم				
۳/۴۱	۰/۸۴۱	من می‌توانم در محیطی که آگاهی و دانش ناقصی در مورد آن دارم به زندگی خود ادامه دهم				
۵/۷۶	۰/۹۴۵	به یافتن راه‌های جدید علاقه دارم	۱۰/۲۳	۰/۷۸۱	خلاقیت	
۱/۸۰	۰/۵۳۸	در هنگام مواجهه با مشکلات و موانع دارای انعطاف می‌باشم				
۰/۱۳۷	۰/۰۵۰	در ساخت چیزهای جدید ابتکار دارم				
۴/۱۷	۰/۷۴۵	دوست دارم در کارهایم آقای خودم باشم	۳/۶۶	۰/۴۴۹	استقلال‌طلبی	
۳/۶۷	۰/۸۴۰	دوست دارم کارهایم را طوری انجام دهم که خودم صلاح می‌دانم و اهمیتی نمی‌دهم که مردم چه فکری می‌کنند				
۲/۵۲	۰/۶۸۷	در عضویت گروه‌ها دوست دارم مسئول و یا سرگروه باشم				

بر اساس نتایج، «تحمل ابهام» به عنوان پنجمین عامل (مفهوم) در سنجش ویژگی‌های کارآفرینی اعضای هیأت مدیره تعاونی‌های کشاورزی نقش داشته است. در واقع، بالغ بر ۳۰ درصد از واریانس این عامل توسط سازه مرتبه دوم متناظر آن تبیین می‌شود. در مجموع ۳ نشانگر جهت سنجش مفهوم «تحمل ابهام» به کار گرفته شد که معنی داری آن‌ها در سطح خطای ۵ درصد مبین دقت کافی این نشانگرها در سنجش مفهوم مورد نظر بوده است.

در نهایت، مفاهیم «استقلال‌طلبی» و «نیاز به موفقیت» به ترتیب با بارهای عاملی ۰/۴۴۹ و ۰/۳۶۴ در سنجش سازه مکنون مرتبه دوم از دقت لازم برخوردار بوده‌اند. لازم به ذکر است که بر خلاف عامل «نیاز به موفقیت»، عامل «استقلال‌طلبی» توسط نشانگرهایی که از دقت لازم برخوردارند، سنجیده شده‌اند. در خصوص مفهوم استقلال‌طلبی باید گفت که سهم قابل قبولی از نشانگرهای متناظر آن توسط عامل مربوطه تبیین شده است.

به منظور بررسی روایی مدل از روایی تشخیصی استفاده شد. بر اساس نتایج جدول ۳، قطر اصلی ماتریس مربوط به روایی تشخیصی سازه‌های مورد بررسی از سایر درایه‌های ماتریس بیشتر است. این موضوع نشان می‌دهد که نشانگرهای مورد استفاده، در مقایسه با سایر سازه‌ها، سازه‌ی خود را به طرز مناسب‌تری می‌سنجند.

جدول ۳. نتایج روایی تشخیصی مدل تحلیل عاملی سلسله مراتبی ویژگی‌های کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی

سازه	نیاز به موفقیت	اعتماد به نفس	ریسک پذیری	کنترل درونی	تحمل ابهام	خلاقیات	استقلال طلبی
نیاز به موفقیت	۰/۷۱۳	-	-	-	-	-	-
اعتماد به نفس	۰/۴۰۶	۰/۶۷۴	-	-	-	-	-
ریسک‌پذیری	۰/۰۳۷	۰/۲۰۱	۰/۷۵۵	-	-	-	-
کنترل درونی	-۰/۰۲۴	۰/۳۰۸	۰/۲۵۹	۰/۷۱۹	-	-	-
تحمل ابهام	۰/۱۶۳	۰/۴۴۶	۰/۲۷۹	۰/۲۱۷	۰/۶۲۸	-	-
خلاقیات	۰/۲۸۶	۰/۴۷۲	۰/۴۴۳	۰/۴۶۱	۰/۱۲۷	۰/۷۳۳	-
استقلال‌طلبی	-۰/۰۱۲	۰/۱۶۳	۰/۲۵۳	۰/۱۳۴	۰/۲۴۷	۰/۱۹۰	۰/۷۶۰

بحث و نتیجه گیری

بیش از چهار دهه از بهم‌ریختگی ساختار مدیریت تولید در بخش کشاورزی ایران می‌گذرد و هنوز با وجود تلاش‌های انجام شده ساماندهی پایداری برای نظام مدیریت تولید بخش روستایی و کشاورزی کشور دیده نمی‌شود. بررسی سیر تحولات صورت گرفته در برنامه‌ریزی‌های انجام شده برای رفع مشکل فوق نشان می‌دهد که تشکیل تعاونی‌های تولیدی نیز نتوانسته است انتظارات را برآورده سازد و مشکلات عدیده‌ای در مسیر موفقیت این تعاونی‌ها دیده می‌شود. از جمله مسائلی که به اعتقاد بسیاری از متخصصین و کارشناسان و مروجین کشاورزی حرکتها و فعالیتهای صورت گرفته را به کسب نتایج ضعیف سوق داده است، ضعف توانایی کارآفرینانه مدیران تعاونی‌های می‌باشد.

شرکتهای تعاونی تولید از دهه ۷۰ تاکنون نقش مهمی در انجام طرحهای توسعه‌ای وزارت جهادکشاورزی ایفا نموده‌اند بطوری که در زمینه کاربرد بذور اصلاح شده، کاربرد ریزمغذی‌ها، کاربرد سموم و کودهای شیمیایی، تغییر و بهینه کردن الگوی کشت و کشت محصولات دارای مزیت اقتصادی، افزایش راندمان آبیاری، افزایش تولید، استفاده بیشتر از ماشین‌های کشاورزی، تدارک بهتر نهاده‌ها توانسته‌اند منشأ تحول در بخش کشاورزی باشند. ولی با این وجود در زمینه‌های مختلفی مانند مشارکت اعضا در مدیریت و اداره شرکتها، همگرایی اعضا در پیشبرد اهداف تعاونی‌ها، سواد و دانش و مهارت اعضا در فرایند تولید و برنامه آموزشی و ترویجی، مشکلات عمده‌ای دیده می‌شود که راهکار اصلی آن ارتقای توانمندی‌های کارآفرینی اعضای این تعاونی‌ها بویژه مدیران آنها می‌باشد. نتایج تحقیق نشان داد که «خلاقیات» با بار عاملی ۰/۷۸۱ دارای بیشترین اهمیت را در توسعه توانمندی‌های کارآفرینانه مدیران مورد بررسی داشته است. "اعتماد به نفس" به عنوان دومین عامل در سنجش ویژگی‌های کارآفرینی در تعاونی‌های مورد مطالعه نقش داشته است. در واقع، نشانگرهای

2 - Discriminant Validity

«نسبت به رقابت با دیگران نظر مثبت دارم و تمایل دارم در آزمون‌های رقابتی شرکت کنم» و «لحن محکم و مطمئن دارم و در گفتن «نمی‌دانم» یا «اشتباه کردم» توانا هستم» به ترتیب معنی‌دار بوده و از دقت کافی جهت سنجش عامل متناظر خود یعنی اعتماد به نفس برخوردار بوده‌اند. «ریسک‌پذیری» نیز پس از دو مفهوم فوق‌الذکر با بیشترین بار عاملی در سنجش سازه مرتبه دوم، یعنی ویژگی‌های کارآفرینی نقش داشته است. «کنترل درونی» به عنوان چهارمین ویژگی کارآفرینی از دقت لازم برای سنجش سازه مرتبه دوم متناظر خود برخوردار است. از طرفی «تحمل ابهام» به عنوان پنجمین عامل در سنجش ویژگی‌های کارآفرینی اعضای هیأت مدیره تعاونی‌های کشاورزی نقش داشته است. در رده‌های بعدی نیز عاملهای «استقلال‌طلبی» و «نیاز به موفقیت» مهمترین ویژگی‌های افراد مورد مطالعه تشکیل داده است.

بر این اساس، به منظور توسعه قابلیت‌های کارآفرینی اعضای هیأت مدیره تعاونی‌ها پیشنهادات ذیل ارائه شده است:

- ۱- کارگاه‌های آموزشی ویژه‌ای برای توسعه توانایی‌های کارآفرینی اعضای هیأت مدیره تعاونی‌ها تشکیل شده و تمرکز این کارگاه‌ها بر ارتقای خصائص نیاز به موفقیت و استقلال‌طلبی قرار گیرد.
- ۲- با فعال‌سازی زمینه‌های حمایتی از تعاونی‌ها توانایی و قدرت ریسک تعاونی‌ها ارتقا یافته و تلاش‌های گسترده‌ای برای افزایش قابلیت‌های ریسک اعضای هیأت مدیره تعاونی‌ها صورت پذیرد.

فهرست منابع

۱. کردنائیچ، ا.، زالی، م.، هومن، ح.، و شمس، ش. (۱۳۸۹). ابزار سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان ایران. تهران: نشر دانشگاه تربیت مدرس.
۲. احمد پور داریانی، م. (۱۳۹۱). کارآفرینی: تعاریف، نظریات و الگوها، تهران: انتشارات جاجرمی.
۳. شریف زاده، ا.، و عبدالله زاده، غ. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین سبک یادگیری و خصائص کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، سال ۱۸، شماره ۶۴، صص ۱۳۱-۱۵۲.
۴. سپهر دوست، ح.، و مأمینی، ا. (۱۳۸۹). بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه، مطالعه موردی دانشگاه بوعلی سینا. مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت نوآوری و کارآفرینی، شیراز، ۲۷ و ۲۸ بهمن ماه، صص ۱-۱۲.

1. Hezarjaribi, J., Ebrahimi, M. (2011). Investigating and comparing the relationship between entrepreneurial characteristics of organizational personnel (male & female) and their job satisfaction. Journal of applied sociology. 21(4 (40)):pp.1-18. (Persian)
2. Gol shokouh, F. Ahadi, H. Enayati, M.S. Asgari, P. Heidari, A.R. Pasha, GH. (2009). The relationship between thinking styles, motivation, innovation, creativity and entrepreneurship, students' academic achievement. The New Psychology, 4 (10) :pp.105-118. (Persian)
3. Zali, Mr. Madhushi, M. Kordnaich, A. (2007). Evaluation of entrepreneurship characteristics of students (Case Study: Mazandaran University). Journal of agricultural science, no. 3, pp. 81. (Persian)
4. Souitaris, V, Zarbinati, S, and Allaham, A. (2007). Do Entrepreneurship intention programmers raise Entrepreneurial intention of science and engineering student? The effect of learning inspiration and resources, journal of business venturing, vol. 22, pp. 566-591 .
5. Sánchez, J. C. (2011). "University training for entrepreneurial competencies: Its impact on intention of venture creation." International Entrepreneurship and Management Journal 7(2):pp 239-254.
6. Alvani. Seyed mehdi, boudlaei. Hassan. (2010). phenomenology in entrepreneurship studies. Iranian journal of management sciences. 5(19):pp.33-61. (Persian)
7. Mitchelmore, S.& J. Rowley, (2010), "Entrepreneurial competencies: a literature review and development agenda", International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, Vol. 16 Iss: 2 pp. 92 - 111.

8. Mulder, M, T. Lans, J. Verstegen, H. Biemans, Y. Meijer, (2007), "Competence development of entrepreneurs in innovative horticulture", Journal of Workplace Learning, Vol. 19 Iss: 1 pp. 32 - 44.
9. Oosterbeek, H., M. Van Praag, & A. Ijsselstein, (2010). "The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation." European Economic Review 54(3):pp. 442-454.
10. Izquierdo, E. E. (2008). "Impact assessment of an educational intervention based on the constructivist paradigm on the development of entrepreneurial competencies in university students." Unpublished dissertation, Ghent: Ghent University. Retrieved from: http://www.feb.ugent.be/nl/Ondz/Proefschriften/Abstracts/Izquierdo_abstract_eng.pdf
11. Man, T. W. Y., Lau, T. and Chan, K. F. (2002). The competitiveness of small and medium enterprises - A conceptualization with focus on entrepreneurial competences. Journal of Business Venturing 17, 123-142.
12. Bergevoet, R.H.M. & Woerkum, C. V. (2006): Improving the Entrepreneurial Competencies of Dutch Dairy Farmers through the Use of Study Groups, The Journal of Agricultural Education and Extension, 12:1, pp 25-39
13. Bautista, R. S., Barlis, M. J. P. and Nazario A. G. (2007). The Personal Entrepreneurial Competencies of BS Entrepreneurship Students of the Cordillera Administrative Region and Practicing Entrepreneurs in the Cities of Baguio, Dagupan, and San Fernando, La Union: A Comparison paper presented at 10th National Convention on Statistics (NCS). EDSA Shangri-La Hotel. Retrieved from: <http://www.nscb.gov.ph/ncs/10thNCS/papers/invited%20papers/ips-06/ips06-02.pdf>
14. Inyang, B. J., & R. O. Enuoh, (2009). Entrepreneurial competencies: the missing links to successful entrepreneurship in nigeria. International Business Research, 2(2), pp.62-71.
15. Kuratku, DF. & Hodgetts, 2001. Entrepreneurship contemporary approach. Amel Mehrabi, E and Tabbarayi, M. , Mashhad Univ. press, 530p.
16. Lockett, A., & Wright, M. 2005. Resources, capabilities, risk capital and the creation of university spin-out companies. Research policy, 34(7), pp. 1043-1057.